

O PROFESORU MILANU RATKOVIĆU

Profesor Milan Ratković predavao je generacijama studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu stariju hrvatsku književnost, tamo još od davne 1942. pa sve do odlaska u mirovinu. Mnogi stariji i mlađi kolege kada su pitali za profesora Ratkovića, pitali su jednostavno i jednoznačno: »Kako naš profesor?«. Svojim predavanjima, svojom brigom za studente, otvorenošću, srdačnošću, ljudskošću i razumijevanjem profesor je Ratković upisan u živo sjećanje svih kojima je bio profesor, a i danas ostao savjetnik i prijatelj.

Rođen je Milan Ratković 17. travnja 1906. u Čegljima, kod Karlovca. Nakon završene osnovne škole u Draganićima i gimnazije u Karlovcu, upisuje se 1925. na slavistiku u Zagrebu. Nakon završenog studija i službovanja u različitim gradovima (Niš, Osijek, Zagreb) te dvogodišnjeg studijskog boravka u Pragu, izabran je 1942. za asistenta na Katedri za stariju hrvatsku književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Kako je profesor Franjo Fancev zbog bolesti morao prekinuti predavanja, preuzeo je vođenje vježbi i čitanje predavanja Milan Ratković, dok nije na Katedru došao Mihovil Kombol, 1943. Nakon 1945. ostao je profesor Ratković sam na Katedri, vodeći seminarske vježbe i držeći predavanja o znanstvenoj literaturi o hrvatskoj književnosti do počet-

ka 19. stoljeća. Doktorirao je 1954. godine disertacijom o Titu Brezovačkom, izabran za docenta 1960, za izvanrednog profesora 1963, a za redovnog profesora 1972. godine. U mirovinu je otišao 1976, ali je na molbu studenata ostao predavati još godinu dana. Za dopisnog člana Jugoslavenske akademije izabran je, u radnom sastavu Odjela za filologiju, 1969. godine.

Već od prvih objavljenih radova u *Građi za povijest književnosti hrvatske*, u prilogu »Croatica iz praških arhiva« (*Građa* 13, 1938) očito je Ratkovićevo znanstveno nastojanje: potraga za nekim novim podatkom koji će osvijetliti stanovitu pojavu, određenu pjesničku ličnost, neko kulturno-povijesno zbiljanje. Književnopolitički podatak nema velike važnosti ako ne donosi nešto novo, nešto što će potvrditi pretpostavke ili otvoriti nove poglede na već poznate činjenice. Prvi Ratkovićev objavljeni prilog upravo je takav i bio: otkrio je pismo Tome Mikloušića u kojem se izriješkom spominje da je Tito Brezovački autor *Diogeneša*. Nakon otkrivanja toga pisma sve polemike, pretpostavke, domišljanja oko autorstva *Diogeneša* postaju izlišna.

Nalazi u praškim arhivima potakli su Milana Ratkovića da se pozabavi životom i djelom Tita Brezovačkoga: pretražio je domaće arhive, župne arhive i tavane kamo su dospjeli arhivski materijali. Tako je nastalo kritičko izdanje djela Tita Brezovačkoga za znamenitu seriju *Stari pisci hrvatski* (knj. 29, 1951). Studijom o piscu i njegovu djelu, rječnikom uz djelo i kritičkim izdanjem — ne samo hrvatskih djela, nego prvi put u toj seriji i latinskih pjesama — djelo Tita Brezovačkoga prezentirano je na kritički, pouzdan i moderan način. Već tada je Ratković, nasuprot općem tadašnjem shvaćanju, ustvrdio, a to će kasnije i konačno pokazati i dokazati (*Ivšičev zbornik*, 1963) da je pjesma *Horvat Horvatu horvatski govori* djelo drugoga autora, a ne Tituša Brezovačkoga kome se ta pjesma do tada s nepravom pripisivala, te se zbog te pjesme i naprednom Titu Brezovačkom spočitavala konzervativnost od koje on zaista nije bolovao.

Kada je u okviru »Zorine« edicije *Djela hrvatskih pisaca* (prethodnice serije *Pet stoljeća hrvatske književnosti*), u seriji *Izvanredna izdanja*, priredio Gundulićeva *Osmana* (1955), došle su do izražaja glavne osobine Ratkovićeve rada: stroga filološka kritika, pouzdana tekstološka rješenja s izvanrednim senzibilitetom za vrednote teksta i široko poznavanje problematike o djelu i oko djela: njegove rukopisne i tiskane tradicije. Analizirajući tematsko ustrojstvo *Osmana* Ratković iznosi mišljenje, tada prvi put ponuđeno, da Sokolica nije ni dospjela u Carigrad, pa tako ni postala Osmanovom ženom. Ratkovićeve se hipoteze pokazuje uvjerljivom, iako su svi autori dopuna mislili drugačije i predložili drugačija rješenja.

Kada je pokrenuta već nezaobilazna serija *Pet stoljeća hrvatske književnosti*, preuzeto je to izdanje *Osmana* kao uzorno izda-

nje (svezak 13, II. dio, 1964). Za istu seriju Milan je Ratković priredio djela Marina Držića (svezak 6, 1962). S obzirom na namjenu te edicije izbor iz djela i njihova prezentacija u tom su izdanju ocijenjeni vrlo visoko. O Marinu Držiću Ratković je pisao u nekoliko navrata. Dokazao je, prvo, da je *Pomet* napisan i izveden prije *Tirene* («Dubrovnik», br. 1, 1968). Priključio se i diskusiji o Držiću urotniku odbacivši nagađanje da je Držić u svojim pre-vratničkim mislima računao na pomoć biskupa Beccadellija («Dubrovnik», br. 3, 1967). Kasnije je Ratković proširio svoj znanstveni interes za Držića na njegov cjelokupni komediografski rad («Marin Držić, pisac komedija», *Zbornik radova o Marinu Držiću*, 1969). Stilskim osobinama narodnog govora u komedijama Marina Držića pozabavio se profesor Ratković u svojoj habilitacijskoj radnji, koja na žalost nije objavljena tiskom.

Izdajući pretiske Karnarutićeva *Vazetja Sigeta grada* i Vite-zovićeova *Odiljenja sigetskoga*, u povodu 400. obljetnice herojske obrane Sigeta (1566—1966), Ratković je uz te pretiske priredio i Črnkovo *Podsjeđanje i osvojenje Sigeta*, poprativši ga književno-povijesno relevantnim i vrlo instruktivnim pogovorom, u kome je, uz ostalo, ukazao na stilske osobine Črnkova opisa i upozorio na književne odlike toga pisca iz sjeverne Hrvatske.

Pišući o Andriji Kačiću Miošiću i njegovu mjestu u hrvatskoj književnosti (*Makarski zbornik*, 1970), Ratković je potcrtao veliko značenje Kačićeva *Razgovora* u hrvatskoj književnosti, kulturi i znanosti, na cijelom području gdje žive Hrvati, prateći put djela koje je prešlo uske regionalne okvire u kojima je nastalo.

Kruna je književnopovijesnih iskustava i tekstološke akribije Milana Ratkovića kritičko izdanje djela Ivana Bunića Vučića (*Stari pisci hrvatski*, knj. 35, 1971). Izdanje djela popratio je profesor Ratković studioznim predgovorom u kojem se iznose podaci o pjesnikovu životu, opisuju rukopisi *Plandovanja* i rukopisi i izdanja *Mandalijene pokornice* i donose svi relevantni podaci za život i djelo tog pjesnika. Opređelivši se za izdanje *teksta*, a ne prvenstveno rukopisâ koji su lože tradirani, Ratković je proučivši pjesnikov jezik, frazeologiju, prozodiju i rimarij prezentirao uzorno izdanje pjesama toga najboljeg lirika naše dopreporodne književnosti.

U rukopisu je još ostalo — priređeno za tisak — jedno djelo priraslo srcu Milana Ratkovića, a o kome je iznio tek kratku obavijest prigodom ponovnog otkrića knjige: to je *Raj duše* (Padova, 1560) Nikole Dešića, kapelana u službi Zrinskih. Leksičke i stilske osobine tog djela ukazuju ne samo na vezu hrvatske književnosti juga sa sjeverom, nego upravo taj tekst ukazuje na bogatu tradiciju naše knjige u domeni posjeda Zrinskih, gdje se miješaju i spajaju sva tri naša dijalekta.

Svemu čemu je pristupao Milan Ratković pristupao je krajnje ozbiljno, povezujući strogost i preciznost filološke analize sa strašću istraživača činjenica, bogato poznavanje tekstova i njihove mnogoslojne problematike s finim osjećajem za vrijednost inačica, te je sve to prisutno u svim njegovim objavljenim radovima. Sve što je objavio, postalo je uzorom i uzorkom za mlađe istraživače. Pouzdana tekstološka rješenja, točne književnopovijesne opservacije, nova književnoestetska vrednovanja pisaca i djela — sve je to plod ljubavi prema književnosti i književnopovijesnoj znanosti.

Svojim pedagoškim radom Milan je Ratković ostao uzor generacijama studenata, a svojim objavljenim djelom ukazuje na put ozbiljne i stroge tradicije hrvatske filološke znanosti. A na tome su mu zahvalni svi koji ga poznaju, kojima je predavao, kojima je pomagao i kojima i danas pomaže da se upute na lijep i uzbudljiv put otkrivanja *ljepote zapisanoga*.

Uredništvo

BIBLIOGRAFIJA RADOVA PROF. MILANA RATKOVIĆA

Croatica iz praških arhiva. — *Građa za povijest književnosti Hrvatske*, Zagreb, 1938, 13, str. 152—186.

Nepoznati rukopisi Ante Kovačića. — *Građa za povijest književnosti Hrvatske*, Zagreb, 1939, 14, str. 187—240.

Napomene.

U: KOVAČIĆ, Ante. *Stihovi*. Priredio i napomene napisao Milan Raković. Sabrali Milan Ratković i Krešimir Kovačić. — Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1949. — Noviji pisci hrvatski, knj. 1, str. 261—320.

[Uvod].

U: KOVAČIĆ, Ante. *V registraturi*. Roman. — Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1949, str. 5—36.

Ante Kovačić; Bibliografija radova Ante Kovačića; Literatura o Anti Kovačiću.

U: KOVAČIĆ, Ante. *Djela I*. Uredio Milan Ratković. — Zagreb: Zora, 1950, str. 7—26; 27—35; 36—37.

Napomena uz ovo izdanje; Rječnik manje poznatih riječi.

U: KOVAČIĆ, Ante. *Djela II*. Uredio Milan Ratković. — Zagreb: Zora, 1950, str. 357; 359—361.

Prosvjetiteljstvo. Hrvatska.

U: *ENCIKLOPEDIJA Jugoslavije*. — Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1951. — knj. 6, str. 627—629.